

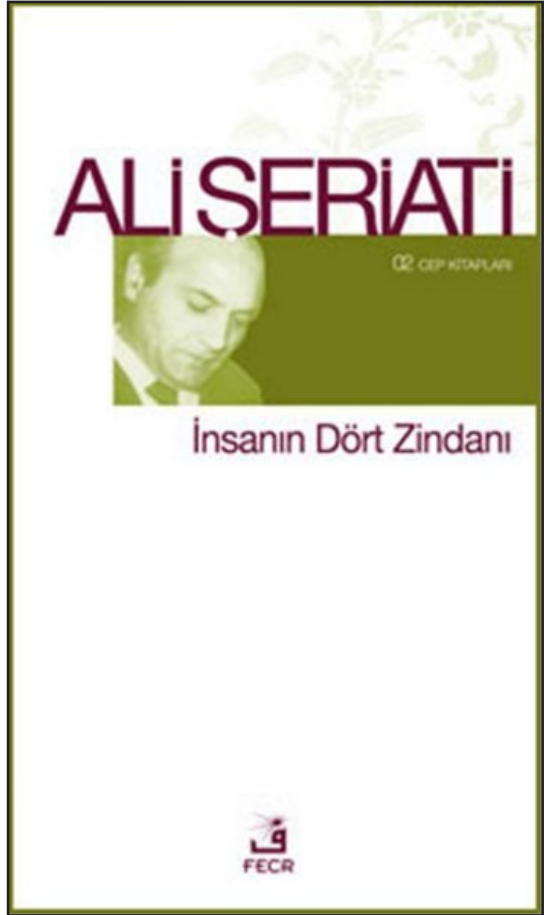
Kitap Tanıtımı/Book Review

Ali Şeriati, *İnsanın Dört Zindanı*, Fecr Yayınları, 2013, 77 sy.

“İnsanın dört zindanı” adlı kitap İranlı düşünür ve sosyolog Ali Şeriati’nin bir konferansının yazıya geçirilmiş halidir. Eserin çevirisini Hüseyin Hatemi yapmıştır. Bu kitapta Şeriati insanı anlamaya ve anlatmaya çalışırken bir yandan “İnsan nedir” sorusunu irdeler öte yandan da insan olabilmenin şifrelerini verir...

Kitap önce insan olmanın bir tanımını yapar. Bunu yaparken Şeriati, Kuran’ı da referans göstererek insan ve beşer ayrımı üzerinde durur. İnsan diye tabir edilen canlının aslında primitif şeklidir beşer olmak ona göre... İnsan olabilmenin bazı koşulları vardır ki yeryüzünde birçok beşer bu sınavı verememiştir. İnsan dört zorlayıcı gücün etkisi altındadır... Bu insanın dört zindanıdır yazara göre. Bu zorlayıcı güçlerden kendisini kurtarabildiği an kendi özünü bulur ve insan olma aşamasına gelir...

Beşer biyolojinin konusudur ona göre, oysa insan şairin, filozofun ve hatta dinin ilgi alanına girer... Beşer doğada olduğu gibi kalan ve tanımlanabilen bir varlık iken insanın tekâmül süreci vardır. Bu süreçte insan yoldadır ve yolda olmaktır zaten önemli olan... İnsanın dört zorlayıcısına gelince, bunları şöyle sıralar; birincisi irade sahibi insanın doğanın baskısı

Ali Şeriatî

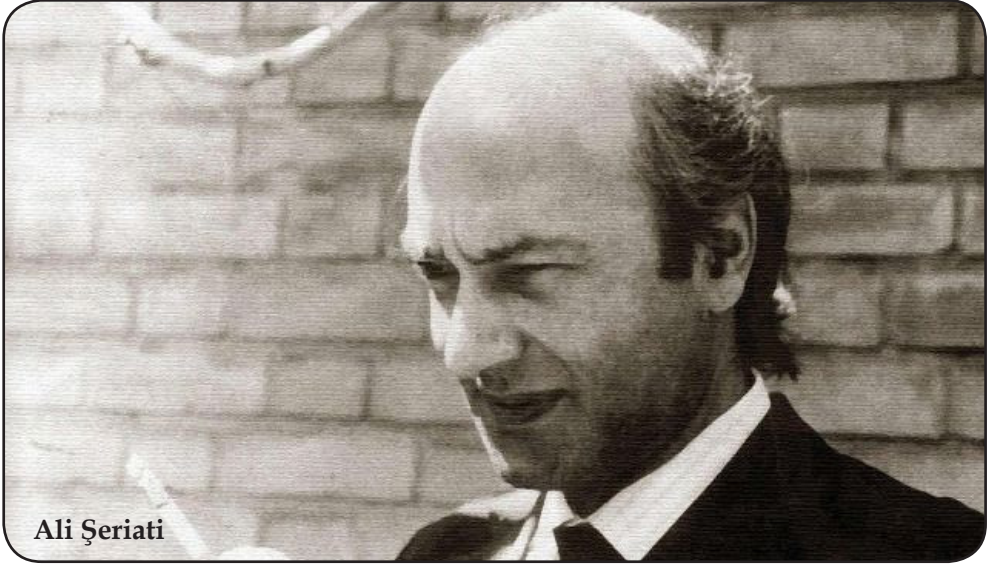
altında olması, ikincisi tarihin baskısı, üçüncüsü toplumsal düzen zindanı ya da kendi deyimiyle sosyolojizm... Dördüncüsü de kendi zindanıdır ki bu en zor kurtuluşudur...

İnsan yukarı da sıralanan bu zindanların ilk üçünden ilim felsefe yada tarihi determinizm sayesinde kurtulabilir... Ancak dördüncüsü yani kendi zindanından bilimle kurtulması mümkün değildir... Çünkü bilimin kendisi de tutsaktır, zaten bilimi yapan tutsak insandır... Dolayısıyla çağdaş insanın en temel problemi insanın niteliğini çözmektir. Hatta ileri düzeyde ve kaliteli eğitim sistemine varabilmek için ne tür bir insan yetiştirmeye karar vermek önemlidir. Beşerin amacı insan olmak olduğu sürece bu başarılabılır. Aksi taktirde dünyanın hiçbir yerinde eğitim ve öğretim sistemi beşeri insana dönüştüremez dönüştürmemiştir de...

Şeriatî, adını vermediği bir yazarın fantastik romanında Mars gezegeninden gelen bir bilginin dünya ile ilgili izlenimlerini Marsta verdiği bir konferansta anlatışından bazı örnekler verir. Tam o sırada Marsa gönderilen bir dünyalı bu konuşmaya tesadüf eder. Marslının gözünde dünya da oldukça ilginç bir yaşam vardır. Dünyada beşer diye bir türün yaşadığını ve bunların en temel özelliğinin birbirlerini öldürmek ve yok etmek olduğunu söyler. Gruplar halinde saf tutup birbirlerine saldıran bu tür sonra bu eylemleri için özel günler düzenleyip kutlamalar yapar. Öldürdükten sonra birbirlerinin etini yemeyen bu türün öldürme içgüdüsüne anlam veremez çünkü besinlerini başka yoldan sağlarlar..

Buradan da anlaşılacağı üzere beşer binlerce yıldır dünya da olmasına rağmen insan olma yolunda çok büyük bir yol kat edememiştir. Şeriatî kitabında sık sık beşerden insana giden yoldan bahseder... Bu yol aynı zamanda bireyi Tanrıya ya da ilahi güce yakınlaştıran yoldur. Burada Hallac'ın "En el Hak" sözüne de göndermede bulunurken inkişafın bir yolculuk olduğunun altını çizer...

Şeriatî kan dökmekten hoşlanan insanı çevresinin şekillendirdiğini belirtirken İbni Haldun' a da gönderme yapar. Sosyolojizm baskısını da bu şekilde açıklar. Bireyin toplumsal bilinci biçimlendirdiğini oysa toplumsal

Ali Şeriati

bilincin beşeri belirlediğini vurgular. Burada insanın aslında özgür olmadığını, tutsaklığını insanın dördüncü zindanından yani kendi zindanından kurtulmakta olduğunu söyler. Kendi deyimiyle insan doğaya hakim olsa bile yine silahlı bir acizdir. Aczinden kurtulmanın yolu ise aşktır.. Bu büyük bir seçimdir. Aşk her şeyi bir amaç uğruna vermek ve karşılığında hiçbir şey istememektir.

Anlaşıldığı kadar gerçek bir toplum gerçek bireylerden oluşur. Gerçek birey olmanın yolu da beşeriyeti tamamlayıp insan olmaktan geçer.

Şeriati'nin her cümlesini evrensel bulduğumdan ve her yorumu üzerinde uzunca düşünülmesi gerektiğinden aydınlanma sürecinde var olmak isteyen tüm insanlara bir kez daha bu kitabı hatırlatmak istedim...

Leyla KIRKPINAR*

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,
(leyla.kirkpinar@deu.edu.tr).